

Om 17. mai

Taler

Kåre Willoch

Dato

17 mai 2006

Sted

Stockholm

Omstendigheter

17. mai

- 1 Det er neppe noe folk i verden som feirer sin nasjonaldag med mer glede og varme enn vi norske gjør. Feiringen gjelder riktignok frigjøring fra større og mektigere naboer. Men slik gikk det til at nå kan vi glede oss over minnene og resultatene i fellesskap. Ekstra oppløftende kan dagen bli her i Stockholm! La
5 oss huske at Sverige ble en viktig årsak til at det gikk så bra som det gikk for Norge.

- Man kan godt hevde at hadde det ikke vært for svenskene, ville Norge ha vært en del av Danmark i dag! Vi ville sikkert hatt det bra da også, men vi liker bedre at
10 det er som det er! Og det var jo kronprinsen av Sverige, Carl Johan, som tvang den danske enevoldskongen Frederik VI til å gi opp den makten i Norge, som hans forfedre hadde røvet til seg gjennom mer enn 400 år. Det var vel ikke bare for våre blå øynes skyld at Sveriges kronprins gjorde det. Og vi kan takke våre egne forfedre for at han fikk så meget mindre makt i Norge enn danskene hadde
15 hatt før ham. Men "når enden er god, er allting godt!"

- Vi bør også erkjenne at den unionen med Sverige som vi ikke ville ha, men fikk likevel, kanskje virket meget bedre enn noe av alternativene kunne ha gjort. Jeg vil gjerne få minne om noen ord i fedrelandssangen som peker på det, men som
20 vi nok ikke alltid tenker nøye nok gjennom når vi kommer dit: "Alt, hva fædrene har kjæmpet, mødrene har grått, har den Herre stille læmpet, så vi vant vor ret".

- La oss stanse opp et øyeblikk ved dette: I 1859 - etter nesten et halvt århundres union med Sverige - skrev Bjørnstjerne Bjørnson, den norsk-nasjonale agitator fremfor noen, at vi hadde vunnet vår rett. Det må ha vært en ganske god union som fikk nettopp ham til å si det, og med slik dikterisk kraft! Det stod riktignok

igjen en del av frigjøringsverket, men det viktigste var gjort. Derfor er det ikke
30 noe ulogisk i at det store barnetoget i Oslo i dag har marsjert opp hovedstadens
hovedgate med navn efter den svenske kongen Carl XIV, Karl Johans gate, før
de hyllet en kongefamilie som har mange av sine gener fra ham.

Men vi bør også tenke mer over Bjørnsons ord om at det var skjebnen, som han
35 kalte "den herre", som "stille læmpet, så vi vant vor ret". Også det hadde han
meget rett i! Det norske folk har utrolig meget å takke skjebnen for. Denne
dagen bør minne oss om det. Og så bør vi virkelig huske alt vi har å takke for,
ikke bare i dag, men alle dager, før vi setter hverdagens klagestrøm i gang igjen.
Og så bør vi ikke glemme at "det skal god rygg til å bære gode dager".

40 Men hvis Bjørnstjerne Bjørnson, med disse ord i fedrelandssangen, mente at
skjebnen alene hadde ordnet det hele, overdrev han voldsomt. De store politiske
resultater i 1814 og senere skyldtes også i høy grad fremsynte personligheter som
grep de mulighetene som skjebnen skjenket oss. Det preget hele den lange veien
45 til Norges fulle selvstendighet.

Men efter at Norge i 1905 hadde vunnet retten til å føre vår egen
utenrikspolitikk, brukte vi dessverre ikke de nye mulighetene på beste måte. Det
kom en tid da Norges ledere syntes at Norge ikke lenger hadde råd til et slikt
50 forsvar som hadde trygget vårt land da det var langt fattigere. Og så fikk vi
okkupasjonen og undertrykkelsen fra 1940 til 1945, før lærdommen om det
nasjonale forsvars betydning ble hamret fast. Nordmenn må huske hvorledes
det er å være okkupert, når vi vurderer hvorledes andre folk reagerer under
okkupasjon. Mennesker som selv har opplevet okkupasjon vet at det er
55 meningsløst å vente at et folk som lever under okkupasjon skal innstille all vold
mot okkupanten.

Nettopp behovet for å lære av historien, øker verdien av en tilbakeskuende
nasjonaldag. Vi skal se tilbake til 1814. Vi skal beundre slekten fra den gang, for
60 alt de fikk til, ved offervilje uten tanke på personlig vinning. Og vi skal beundre
og lære av dem som ledet Norge videre til fullstendig nasjonal frihet, og fra dyp
fattigdom i 1814 til relativ velstand allerede før oljepengene begynte å strømme
inn. Men vi skal også bruke tilbakeblikket som grunnlag for gjennomtenkning
og forming av vår fremtid.

65 Man kan spørre: Er det nasjonale viktig i dag, som grensene faller og

globaliseringen gjør verden til én? Svaret er ubetinget ja! Men om det nasjonale har en usvekket sum av betydning, er det blitt viktig på andre måter enn før. Det er ikke noe tap for det nasjonale at man har redusert betydningen av grenser mellom stater. At riksgrensen mellom Sverige og Norge har skiftet karakter fra barrière til velkomsthilsen, er av de store fremskritt, og mest for det minste av folkene. Det er en kjærkommen markering av verdens beste naboskap at Sveriges statsminister gjennom mange år, Ingvar Carlson, vil tale til oss her i dag.

Og fremfor alt vil det alltid være berikende, ikke bare for oss selv, men også for andre folk, at vi skandinaver bevarer og utvikler videre våre nasjonale varianter av vår langt på vei felles kultur og egenart. Den stadig sterkere strøm av kultur og ukultur som flyter over det som var grenser mellom folkene, gjør det vanskeligere, men også viktigere og mer inspirerende å ta vare på det som særpreger oss i Norden. Når regioner som vår bevarer sin egenart, gjør de samtidig hele verden variert, stimulerende og spennende. Nordiske regjeringer bør gjøre meget mer for å styrke det nordiske kulturfelleskap!

Dessuten burde de alle gi slike vilkår for dem som fostrer opp fremtidens borgere, at unge mennesker kan velge å få mange nok barn. Bare samfunn med mange nok barn kan i all overskuelig fremtid forbli dynamiske og kulturbevisste, og føre videre den rike arv som våre forgjengere har gitt oss alle i Norden.

Både tilbakeblikk og fremtidens utfordringer, gir oss rike grunner til å gjøre feiringen av 17. mai stadig like vital og livgivende for barn og voksne, kort sagt for alle norske! Det styrer tanken mot forståelse for det nordiske samspills betydning når denne feiring finner sted akkurat her i Stockholm. Det er et uttrykk for vår takknemlighet, en erkjennelse av våre plikter og en hilsen til vår fremtid, når vi nå utbringer vårt særnorske

tre ganger tre hurra!

Kilde
Fra privat arkiv

Emner
Festtale

URI

110

115

120

125

130

135

140